YUNUS EMRE-MEHMET AKİF ARMAĞANI
TÜRK DİLİ ARAŞTIRMALARI-II

Editörler

Doç. Dr. Ümit HUNUTLU
Öğr. Gör. Dr. Emrah SEFEROĞLU
Öğr. Gör. Dr. Mehmed Fatih YILMAZ
Öğr. Gör. Figen TAVUKÇU
Arş. Gör. Seher ERENBAŞ PEHLİVAN

AKÇAĞ

YUNUS EMRE-MEHMET AKİF ARMAĞANI
TÜRK DİLİ ARAŞTIRMALARI-II

Editörler:
Doç. Dr. Ümit HUNUTLU
Öğr. Gör. Dr. Emrah SEFEROĞLU
Öğr. Gör. Dr. Mehmed Fatih YILMAZ
Öğr. Gör. Figen TAVUKÇU
Arş. Gör. Seher ERENBAŞ PEHLİVAN

ISBN
978-605-342-698-1

Akçağ Yayınları: 1716
Türk Dili ve Dilbilimi: 123

İçeriği ile ilgili tüm hukuki
sorumluluk editörlere aittir.

1. Baskı: Ankara 2021

Kültür Bakanlığı Yayıncılık Sertifika No: 44397

© Akçağ Yayınları 2021
Fikir ve Sanat Eserleri Yasası gereğince bu eserin yayın hakkı anlaşmalı olarak Akçağ Yayınları'na aittir. İzinsiz kısmen ya da tamamen çoğaltılıp yayınlanamaz.
Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

Baskı: Korza Basım Sn. Yenice Mah.
Çubuk Yolu No.: 3 Esenboğa / Ankara

AKÇAĞ BASIM YAYIM PAZARLAMA A.Ş.
Gökkuşağı Cad. No.: 37/B Çankaya/Ankara

Tel. 0 312 432 17 98 - 433 86 51
Fax. 0 312 432 28 52

www.akcag.com.tr
akcag@akcag.com.tr

YUNUS EMRE-MEHMET AKİF ARMAĞANI
TÜRK DİLİ ARAŞTIRMALARI-II

Editörler

Doç. Dr. Ümit HUNUTLU
Öğr. Gör. Dr. Emrah SEFEROĞLU
Öğr. Gör. Dr. Mehmed Fatih YILMAZ
Öğr. Gör. Figen TAVUKÇU
Arş. Gör. Seher ERENBAŞ PEHLİVAN

Bu kitap Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Geliştirme Vakfının katkılarıyla basılmıştır.

AKÇAĞ

HAKEM LİSTESİ

Prof. Dr. Ahat ÜSTÜNER
Prof. Dr. Ahmet Atilla ŞENTÜRK
Prof. Dr. Ahmet BURAN
Prof. Dr. Akartürk KARAHAN
Prof. Dr. Ayşe İLKER
Prof. Dr. Celal DEMİR
Prof. Dr. Dilek ERGÖNENÇ
Prof. Dr. Ercan ALKAYA
Prof. Dr. Ferruh AĞCA
Prof. Dr. Funda TOPRAK
Prof. Dr. Galip GÜNER
Prof. Dr. Hakan ÖZDEMİR
Prof. Dr. Hasan Ali ESİR
Prof. Dr. Lindita XHANARİ
Prof. Dr. Mehmet ÖLMEZ
Prof. Dr. Asiye Mevhibe COŞAR
Prof. Dr. Muharrem DAŞDEMİR
Prof. Dr. Muhsine BÖREKÇİ
Prof. Dr. Mustafa GÜNEŞ
Prof. Dr. Nadir İLHAN
Prof. Dr. Nergis BİRAY
Prof. Dr. Olga RADOVA
Prof. Dr. Orhan Kemal TAVUKÇU
Prof. Dr. Salim KÜÇÜK
Prof. Dr. Şureddin MEMMEDLİ
Prof. Dr. Turgut TOK
Prof. Dr. Zuhal KÜLTÜRAL
Doç. Dr. Abdulmurat TİLAVOV
Doç. Dr. Ali KUMAŞ
Doç. Dr. Aylin KOÇ GİANNOPOULOS
Doç. Dr. Aysun DEMİREZ
Doç. Dr. Ayşe Nur SIR DÜNDAR
Doç. Dr. Badegül CAN DEMİR
Doç. Dr. Bahadır GÜNEŞ
Doç. Dr. Emek ÜŞENMEZ
Doç. Dr. Erkan HİRİK
Doç. Dr. Erkan SALAN
Doç. Dr. Erol SAKALLI
Doç. Dr. Filiz Meltem ERDEM UÇAR
Doç. Dr. Galibe HACİYEVA
Doç. Dr. Gül Mükerrem ÖZTÜRK
Doç. Dr. Hüseyin YILDIZ
Doç. Dr. Mehmet ÖZEREN
Doç. Dr. Neşe HARBALİOĞLU
Doç. Dr. Özgür AY
Doç. Dr. Özlem CİVELEK
Doç. Dr. Seçil HİRİK
Doç. Dr. Selma GÜLSEVİN
Doç. Dr. Serkan ÇAKMAK
Doç. Dr. Songül ÇEK
Doç. Dr. Süleyman Kaan YALÇIN
Doç. Dr. Uğur UZUNKAYA
Doç. Dr. Ümit HUNUTLU
Doç. Dr. Zoya KİRİLLOVA
Dr. Öğr. Üyesi Abdülkadir KİŞMİR
Dr. Öğr. Üyesi Abdülkadir ÖZTÜRK
Dr. Öğr. Üyesi Adiye ŞİMŞEK
Dr. Öğr. Üyesi Ali Kemal ŞAŞ
Dr. Öğr. Üyesi Bahri KUŞ
Dr. Öğr. Üyesi Bekir GÖKÇE
Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem USTA
Dr. Öğr. Üyesi Demet SANCI UZUN
Dr. Öğr. Üyesi Duygu Özge GÜRKAN
Dr. Öğr. Üyesi Ebru SİLAHŞÖR ÖZTÜRK
Dr. Öğr. Üyesi Esra EKİNCİ ÇELİKPAZU
Dr. Öğr. Üyesi Gül Yılmaz ÇAL
Dr. Öğr. Üyesi Hüsna KOTAN
Dr. Öğr. Üyesi Kürşad KARA
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Emin YAĞCI
Dr. Öğr. Üyesi Muzaffer UZUN
Dr. Öğr. Üyesi Rabia AKSU
Dr. Öğr. Üyesi Sebahat ARMAĞAN
Dr. Öğr. Üyesi Serap EKŞİOĞLU
Dr. Öğr. Üyesi Yuliva IVANOVA
Dr. Öğr. Üyesi Yusuf GÖKKAPLAN
Öğr. Gör. Dr. Burak BEKEN
Öğr. Gör. Dr. Dursun DEMİR
Arş. Gör. Dr. Erdem TAZEGÜL
Öğr. Gör. Dr. Kenan AZILI
Öğr. Gör. Dr. Mehmet Fatih YILMAZ
Öğr. Gör. Dr. Uğur ÖZGÜR
Öğr. Gör. Dr. Ünal ALDEMİR
Öğr. Gör. Dr. Yusuf GÖKKAPLAN
Dr. Ahmet ÇAM
Dr. Farhad RAHİMİ
Dr. Hicret DAŞDEMİR
Dr. Hulusi POLAT
Dr. Hülya UZUNTAŞ
Dr. Nuray DEMİR ÖZTÜRK
Arş. Gör. Çağla Barikan TOPÇİ
Arş. Gör. Derya KARATAŞ
Arş. Gör. Emine GÜRBÜZ
Arş. Gör. Tuğba GÖKBAYIR

İÇİNDEKİLER

TAKDİM **3**
ÖN SÖZ **5**

BİRİNCİ BÖLÜM ÇAĞDAŞ TÜRK LEHÇELERİ **7**

Tatar Ağız Atlasının Hazırlanması İle İlgili Tespitler 7
Ahmet BURAN-Ferit YUSUPOV

Sibirya Tatar Türkçesinin Söz Varlığındaki Bazı Kelimeler Üzerine 25
Ercan ALKAYA

Kazak Türkçesinde "Emes", "Emey" ve "Emen" Kelimeleri 35
Nergis BİRAY

Kırım Tatar Dilinin Tarihî Dönemlerini Adlandırma Sorunu 47
Lenura KOROGLU

Azerbaycan Dialektoloji Lüğeti'ndeki Yer ve Mekân Adları 57
Süleyman Kaan YALÇIN-Hatice ÇAKMAK

Kreşin Tatarlarında Tarımsal-Dinî Geleneklerle İlgili Söz Varlığı Üzerine 79
Zoya KİRİLLOVA

Karşılaştırmalı Azerbaycan, Türkiye ve Türkmenistan Düğün Gelenekleri ve Akrabalık Terimleri Üzerine Değerlendirme 87
Ziyafet GASIMOVA

"A" Pekiştirme Enklitiğinin Güney Azerbaycan Türk Değişkelerindeki Kullanılışı 107
Ahmet ÇAM

Karay Türkçesi Ağızlarının Örnekler Bağlamında Leksik Farkları: 'Kırım ve Haliç-Lutsk" 127
Murat KOÇAK

Kırım Tatar Türkçesinde /ŋ/ ve / ķ / Seslerinin Bugünkü Durumu 143
Niyar KURTBİLAL

Basat'ın Tepegözü Öldürdüğü Boy'daki Söz Varlığının Anlam Bilgisi Açısından Kazak Türkçesiyle Karşılaştırılması 155
Tuğba GÖKBAYIR

Kazak Türkçesi Ağzında Hastalık Adları 169
Banu NAGASHBEKOVA

Kumuk Atasözlerinde Ak ve Kara 179
Fatma HOŞÇA

Borçalı Karapapak/Terekeme Ağzı ile Yazılmış Şiirler Üzerine Anlam Odaklı Bir İnceleme 185
Kadriye SAKUR

Bekir Sıtkı Çobanzade'nin Şiirlerinde Ana Dili Kavramı Üzerine 199
Mehmetcan GÖKBAYIR

İKİNCİ BÖLÜM TÜRKİYE TÜRKÇESİ 207

Odağında Fiil(imsi)lerin Bulunduğu Sorunların Kaynağı Üzerine Bir Değerlendirme 207
Bahri KUŞ

Türkçede *Değil* Parçacığı ile Yapılan Olumsuzluk 217
Duygu Özge GÜRKAN

Türkiye Türkçesinde Ödünçlenen ve Üretilen Sözcüklerin Dile Yerleşimi ve Yaygınlaşma Süreçlerine Etki Eden Unsurlar 227
Mehmed Fatih YILMAZ

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM DİL BİLİMİ 245

Seyf-i Sarâyî'nin Gülistan Tercümesi'nden Bir Hikâyede Bağdaşıklık Görünümleri 245
Galip GÜNER-Hayriye YILMAZ

Orhun Yazıtları'nda Söz Edimleri 281
Muhsine BÖREKÇİ-Fatma GEREZ TAŞGIN

Osmanzâde Tâ'ib Ahmed'in Münşeatı "Gevher-i Yektâ"da Sevgi ve Saygı Hitapları 317
Gül YILMAZ ÇAL

Siyasetnamelerdeki İdari Unvanların Toplum Dilbilim Merkezli Kavramsal Analizi 335
Yusuf GÖKKAPLAN

"İstiklal Marşı"nın Söz Varlığının Ters Dizimi
Ebubekir ERASLAN 351

Osmanlı Tıbbındaki Müfredât Eserlerinin Sözlük Bilimi Açısından Değerlendirilmesi 365
Burcu SIBIÇ

Hacı Bektâş-ı Velî'nin "Makâlât" Adlı Eserinin Söz Dizimsel Yapısını Oluşturan Unsurların Kullanım Sıklığı ve Dağılımları 385
Kıvılcım POLAT BULMUŞ

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM DİL POLİTİKALARI VE DİL İLİŞKİLERİ BAĞLAMINDA TÜRK DİLİ 399

Balkan Dillerinde "Balkanik Turkizmalar" 399
Lindita XHANARİ

Kuzey Makedonya'da Türk Diline Emek Veren Bir Akademisyen Prof. Dr. Mariya Leontik 413
Rabia Betül GÜREL-Zeki GÜREL

BEŞİNCİ BÖLÜM İNTERNET DİLİ VE TÜRKÇE 437

Bilgisayar Terimlerini Türkçeleştirme Çalışmaları 437
Ali Kemal ŞAŞ

Türkçenin İnternetteki Kullanım Oranı ve Kullanım Oranını Etkileyen Unsurlar 451
Kerim SARIGÜL

Çevrimiçi Oyun Dili Üzerine 467
Recep DEMİR

ALTINCI BÖLÜM TÜRK DİLİNİN SÖZ VARLIĞI 477

Örtmece ve Argo Sözlerin Özellikleri ve Farklılıkları 477
Ahat ÜSTÜNER

Pavlakis Melitopoulos'un Karamanlıca "Takvim-i Ebedi" Adlı Eseri ve Bu Eserdeki Atasözleri 485
Aylin KOÇ GİANNAPOLOUS

Karakoyunlu Türkmen Sözlüğü 497
Emek ÜŞENMEZ

Yansımalı Sözcüklerin Leksikografi Açısından Önemi 511
Şehla AHMEDOVA

Türkçede Mezarla İlgili Örtmece Sözcükler 521
Sunay DENİZ

Güncel Türkçe Sözlük'te Yer Alan Akrabalık Adlarının Anlamsal Değişimi 535
Derya KARATAŞ

Su Adlarının (Hidronimler) "Geniş, Bol, Çok" Semantiği Üzerine Bir İnceleme 557
Seher ERENBAŞ PEHLİVAN

Memduh Şevket Esendal'ın Romanlarından Türkçe Sözlük'e
Deyim Katkıları 573
Mehmet Ali KİRAZ

Pop Müzik, Arabesk ve Anadolu-Rock Türlerinin Şarkı Sözlerindeki
Dil Kullanımı Üzerine (1980-1989 Yılları)..... 591
Yıldız ÖZBİLEN

TAKDİM

2021 yılı, Türk dili ve medeniyetinin temel taşlarından biri olan Yunus Emre'nin vefatının 700. yılı ve bağımsızlığımızın sembolü İstiklal Marşımızın Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde kabulünün 100. yılı olması nedeniyle özel bir zaman dilimidir. Bundan dolayıdır ki, Cumhurbaşkanlığımız tarafından 2021 Yılı Yunus Emre ve Türkçe Yılı olarak ilan edilmiştir. Böyle anlamlı ve özel yılda Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın ismini taşıyan üniversitemizde, kuruluşumuzun XV. yılında "XIII. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu"nu düzenledik. Üç gün süren sempozyumda Türkçe ile ilgili çalışmalar yapan yurt dışından ve ülkemizin farklı üniversitelerinden alanında uzman değerli bilim insanları ile birbirinden güzel bildiriler sundular.

Toplumun temeli kültürdür, kültürün en önemli taşıyıcı unsuru ise dildir. Bir anlaşma ve bilgi aktarım aracı olan dil, aynı zamanda milletlerin en önemli ortak paydasıdır. Bayrağımız, hürriyet ve bağımsızlığımızı simgelerken dilimiz kimliğimizi ve mensubiyetimizi belirlemektedir. Tarih sahnesinde, kesintisiz bir şekilde, on altı Türk devleti kuran milletimizin beslendiği kaynak, tutunduğu dal, hiç şüphesiz Türk dilidir. Türk dili yaklaşık on dört asırdır, yazılı ve sözlü olarak varlığını devam ettirmiş; Türk milletinin tarih sahnesindeki en önemli güçlerinden biri olarak bugün dünyanın en eski yazı dilleri sıralamasındaki yerini almıştır.

"İleri(de), gün doğusuna, güneyde gün ortasına kadar, geride gün batısına (ve) kuzeyde gece ortasına kadar, bu (sınırlar) içindeki (bütün) halklar hep bana tabidir." diyen Bilge Kağan'ın bahsettiği geniş topraklarda anlaşmak için muhakkak ki Türkçe bilmek icap etmiştir. Türk dünyasını gezen Kâşgarlı Mahmut da kendi döneminin şartları altında Türkçe bilmenin bir zorunluluk olduğunu söylemiştir. Ahmet Yesevî güzel Türkçesiyle Asya'dan Anadolu'ya ulaşmıştır. XV. yüzyılda, Çağatay Devleti sınırlarında yaşamış olan Ali Şir Nevai, İstanbul'da Osmanlı sarayında okunmuş ve anlaşılmıştır. Bu tarihî derinlik ve geniş coğrafyaya yayılma, Türkçenin bir dünya dili olduğunun en büyük delilidir.

Bugün Avrupa içlerinden Orta Asya ve Çin'e kadar uzanan Türk dili konuşurları, Türkçeyi iletişim ve kültür dili olarak gelecek nesillere aktarmaktadır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi Türkçeye olan ilgiyi arttırmakta ve Türkçe her geçen gün daha da güçlenerek bir dünya dili olmaya devam etmektedir. Bu güçlü dilin

araştırılıp incelenmesi ise bilim insanlarının görevidir. Belirlenen temel hususlar doğrultusunda, Türk cumhuriyetleri ve akraba topluluklardan, Türkoloji alanındaki yabancı Türkologlara kadar bilim insanlarının yaptığı çalışmalar Türkçeyi ileri taşıyacaktır.

"XIII. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu"na, Rusya, Almanya, Ukrayna, Azerbaycan, Kazakistan, Özbekistan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Irak, Macaristan, Tataristan ve Türkiye'den 250 akademisyen katılmış ve toplam 197 bildiri sunulmuştur. Bu bildirilerden üretilen makaleler hakem ve editör süreçlerini tamamlayıp kitap bölümüne dönüştürülmüş ve Yunus Emre, Mehmet Akif Armağanı Türk Dili Araştırmaları II adıyla bu kitapta bir araya getirilmiştir. "Mehmet Akif ve İstiklâl Marşı Yılı" ve "Yunus Emre ve Türkçe Yılı"nda böyle bir kitabın Türk diline hizmet etmiş Yunus Emre ve Mehmet Akif gibi medeniyetimizin önemli değerlerine armağan edilmesi de ayrı bir gurur vesilesidir.

"XIII. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu"na katkılarından ötürü Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Geliştirme Vakfı'na, Türk Dil Kurumu'na, Yunus Emre Enstitüsü'ne, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı'na, UNESCO Türkiye Millî Komisyonu'na, TİKA'ya, TÜRKSOY'a, Rize Belediyesi'ne, Çayeli Belediyesi'ne ve ÇAYKUR'a; sempozyum düzenleme ve bilim kurulunda görev alan öğretim elemanları ile Yunus Emre, Mehmet Akif Armağanı Türk Dili Araştırmaları II adlı bu eserin hazırlanmasında emeği geçen yayın kurulunu şahsım ve Recep Tayyip Erdoğan Üniversitemiz adına teşekkür eder, eserin bilim dünyasına ve okuyuculara hayırlı olmasını dilerim.

Prof. Dr. Hüseyin KARAMAN
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Rektörü

ÖN SÖZ

Dünyadaki Türkoloji çalışmaları arasında önemli bir yere sahip olan ve on iki yıldır aralıksız olarak yapılan "Dünya Dili Türkçe" sempozyumunun on üçüncüsü "İstiklâl Marşı'nın Kabulünün 100. Yılı" ve "Yunus Emre'nin Vefatının 700. Yılı" Münasebetiyle XIII. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu" adıyla Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi ev sahipliğinde düzenlenmiştir. Sempozyuma Türkiye'den ve dünyadan "Türk Dili ve Edebiyatı, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi, Türkçe Eğitimi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları" bölümlerinden önemli ve seçkin çalışmalarıyla pek çok akademisyen katılmıştır. Etkinlikte Türk dili ve edebiyatının çeşitli meseleleri ele alınmış, Türkçenin dünü, bugünü ve yarını hakkında yapılan önemli çalışmalar ilim dünyasına sunulmak üzere bu kitapta bir araya getirilmiştir.

İstiklâl Marşı, 12 Mart 1921'de, yaklaşık yüz yıl önce Türk milletinin azim, kararlılık ve bağımsızlığının sembolü olarak Türkiye Büyük Millet Meclis'i tarafından millî marş olarak kabul edilmiştir. Bu minvalde, XIII. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu, İstiklâl Marşımızın kabulünün 100. yılını idrak etmek; özgürlük ve bağımsızlık duygularımızı pekiştirmek adına önemli bir etkinlik olmuştur. Aynı zamanda, Yunus Emre ve Türkçe Yılı'nda, Yunus Emre'nin hem dünya beşeriyetine ortak bir değer olarak takdim edilmesi hem de ülkemize bir kez daha hatırlatılması; Yunus Emre'nin mirası olan Türkçenin öneminin vurgulanması, medeniyet dili kimliğiyle bilinçli ve doğru kullanımının sağlanması amacına hizmet etmiştir.

Bu kitap, 2021 yılında Türk dili alanında yapılmış akademik çalışmaları içermektedir. Kitapta, XIII. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu'nda sunulmuş sözlü bildirilerden üretilmiş, genişletilip, kitap bölümü hâline getirilmiş akademik yazılar mevcuttur. Bu yazılar, editör kurulu ve ikili hakem değerlendirme sürecinden olumlu rapor aldıktan sonra kitaba dâhil edilmiştir. Hakemlerden gelen metin değişikliği önerisi, editörlerin yazım düzeltme önerileri yazarlara iletilmiş, kitap bölümü olarak düzenlenen metinlerin son hâli metin sahipleri tarafından verilmiştir. Son aşamada metinlerin anlatım ve içeriğine dönük değişiklik kesinlikle yapılmamıştır; bu sebeple metinle ilgili tüm sorumluluk yazarların kendilerine aittir.

Yunus Emre, Mehmet Akif Armağanı Türk Dili Araştırmaları II adlı bu kitap 2021 yılının "Mehmet Akif ve İstiklâl Marşı Yılı" ve "Yunus Emre ve Türkçe Yılı" olması

vesilesiyle ayrı bir önem taşımaktadır. Türk dili araştırmalarına katkı sağlayacağına inandığımız akademik yazılar Türk dilinin gücüne güç katan, onu büyük bir titizlikle işleyen Yunus Emre ve Mehmet Akif'in aziz ruhlarına armağan edilmiştir.

Her biri kitap bölümü niteliğindeki akademik çalışmalardan oluşan Yunus Emre, Mehmet Akif Armağanı Türk Dili Araştırmaları II adlı bu eser, altı ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde çağdaş Türk lehçelerinden Kazak, Kumuk, Karay, Tatar, Özbek, Karapapak, Azerbaycan Türkçesine ait eserler ve gramer konuları işlenmiştir. İkinci bölümde Türkiye Türkçesinin ses bilgisi ve şekil bilgisi konuları irdelenmiştir. Üçüncü bölümde dil biliminin konu ve yöntemleriyle ilişkili göstergebilim, söz edimi, bağdaşıklık, söylem çözümlemeleri ve kuram incelemeleri yer almaktadır. Dördüncü bölümde dil politikaları ve dil ilişkileri konuları bulunmaktadır. Beşinci bölümde internet dili olarak Türkçenin kullanımı incelenmiştir. Altıncı bölümde sözlük araştırmaları yanında, örtmece, argo, deyim konuları ve adbilim çalışmalarına yer verilmiştir.

Bu kitabın ortaya çıkmasında emeği geçen makale yazarlarına, büyük bir özveriyle aday makaleleri inceleyen, önerileriyle katkı sağlayan Hakem Kuruluna, yayına hazırlanmasında zaman ve emek harcayan Yayın Kuruluna; bilimsel etkinlik ve yayınlara verdiği desteklerinden dolayı Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Geliştirme Vakfı, Türk Dil Kurumu, Yunus Emre Enstitüsü, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, UNESCO Türkiye Milli Komisyonu, TİKA, TÜRKSOY, Rize Belediyesi ve Çayeli Belediyesine teşekkür ve şükranlarımızı sunarız.

YAYIN KURULU

Karakoyunlu Türkmen Sözlüğü

Doç. Dr. Emek ÜŞENMEZ
İstanbul Üniversitesi,emek.usenmez@istanbul.edu.tr

Özet

Karakoyunlu Türkmen Sözlüğü, 1727'de Hindistan sahasında yazılan Türkçe lügatlerden biridir. Müellifin adı varak 5a'da Muhammet Tağı Beg ibn Ebulkasım ibn Kıvameddin Beg Türkmen Karakoyunlu olarak geçmektedir. Eserin bilinen tek nüshası, müellif elyazması olup Hindistan Haydarabad Devlet Kütüphanesinde, 2368 envanter numarası ile saklanmaktadır. Yazmanın 4a varağında Türkmence-Farsça sözlük ifadesi yer almaktadır. Hacimli ve kapsamlı bu sözlük 595 varak, 72 bâbdan oluşmaktadır. Eserde muhtelif Türk lehçeleri hakkında kayda değer bilgiler verilmektedir. Sözlükte geçen kelimeler için muteber yazılı kaynaklardan tanık metinler alınmıştır. Yaklaşık 20.000 madde başı sözü ihtiva eden bu lügat, söz varlığı bakımından dönemin diğer sözlüklerinden önemli ölçüde ayrılır. Farsça yazılan bu sözlüğün madde başları Türkçedir. Bu yazıda Karakoyunlu Türkmen Sözlüğünün hazırlanış biçimi, içeriği, söz varlığı ve eserin Türkoloji çalışmaları açısından önemi üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Karakoyunlu Türkmen Sözlüğü, Çağatay Türkçesi, Hindistan

A Qaraqoyunlu Turkmen Glossary

Abstract

Qaraqoyunlu Turkmen Glossary is one of the Turkish dictionaries written in the field of India in 1727. The name of the author is mentioned in leaflet 5a as Muhammad Tagi Beg ibn Ebulqasim ibn Qivameddin Beg Turkmen Qaraqoyunlu. The only known copy of the work is the author's manuscript and is kept in the Indian Hyderabad

State Library with inventory number 2368. There is a Turkmen-Persian dictionary expression on page 4a of the manuscript. This voluminous and comprehensive dictionary consists of 595 leaves and 72 chapters. In the glossary, significant information is given about by author various Turkish dialects. For the words in the dictionary, witness texts were taken from credible written sources. Having approximately 20,000 words per item, this glossary is significantly different from other dictionaries of the period in terms of vocabulary. The headlines of this glossary, written in Persian, are in Turkish. In this article, the preparation of the Qaraqoyunlu Turkmen Glossary, its content, vocabulary and the importance of the work in terms of Turkology studies are emphasized.

Keywords: Qaraqoyunlu Turkmen Glossary, Chagatai Turkic, India

Yazma Esere Ait Bilgiler	
Bulunduğu Yer	**Hindistan Haydarabad Devlet Kütüphanesi**
Envanter No	**2368**
Adı	**Karakoyunlu Türkmen Sözlüğü**
Müellif	**Muhammet Tağı Beg veled-i Ebul Masum Beg ibn Kıvameddin Beg Türkman Karakoyunlu**
Müstensih/İstinsah yeri	**Muhammet Baki Beg ibn Ebulkasım ibn Kıvameddin Beg Türkmen Karakoyunlu**
Varak Sayısı	**595**
Satır Sayısı ve ebatları	**15-18** **16x21,5**
İstinsah Yılı	**1140/1727**
Hattı ve diğer vasıflar	**Nestalik**

Karakoyunlu Türkmen Sözlüğü ve Yazılış Sebebi (Sebeb-i Telif)

Karakoyunlu Türkmen Sözlüğü, Hindistan sahasında yazılan Türkçe sözlüklerdendir. Bu bakımdan eseri Çağatayca yazılan lügatler genel tasnifi altında, Türkmen-Oğuz sahasına dâhil ederek müellifin adının Türkmen Karakoyunlu olması hasebi ile söz konusu esere Karakoyunlu Türkmen Sözlüğü adını vermeyi yeğledik. Eserin muhtevasına ve söz varlığına bakıldığı zaman bu adlandırmanın yerinde ve uygun olduğu görülecektir.

Eserin mukaddimesinde geçen Ferheng-i Türkî kaydı daha önce yapılmış bir sözlüğe telmihtir. Elimizin altında incelemeye tabi tuttuğumuz eserin adı Ferheng-i Türkî değildir. Nitekim müellif kendisinden önce ismi bilinmeyen biri tarafından kaleme alınmış Ferheng-i Türkî adlı bir Türkçe sözlük olduğunu mukaddimede söylüyor. Fakat bu Ferheng-i Türkî'yi yazan kişinin adı mukaddime kısmında silik olduğu için okunamamıştır. Bahsi geçen bu eser 1727'den önce yazılmış Çağatay sözlüklerinden biridir. Muhammet Tağı Türkmen Karakoyunlu, bu kişiden merhum diye söz eder. Ve mezkûr merhum kişinin yazmış olduğu Ferheng-i Türkî'nin Türk lehçelerinden bir toplama, külliyat olduğundan bahis vardır. Fakat bu kişi Ferheng-i Türkî'yi kaleme alırken sözlüğün kullanımını kolaylaştırıcı ikinci harf (harf-i sânî)

düzenine riayet etmemiştir. Hâl böyle olunca sözlüğün kullanımı zorlaşmış ve insanlar hangi kelimeyi, nerede, nasıl, hangi tertip üzere bulacağı konusunda zorlanmışlardır. Böyle bir zorluğu gören âciz, fakîr, Allah'ın rahmetine muhtaç Muhammet Tağı Türkmen Karakoyunlu, gecesini gündüzüne katarak yeni ve mürettep bir Türkçe sözlük vücuda getirmiştir. Ömrünün büyük kısmını bu sözlüğü düzmeye adamış müellif Muhammet Tağı Türkmen Karakoyunlu, herhangi bir isim vermediği bu sözlüğünde ikinci harf (harf-i sânî) düzenine tam olarak uymuştur. Bundan maksat, sözlüğü eline alan bir Türk veya yabancının, aradığı Türkçe kelime veya ifadeyi rahatlıkla bulabilmesidir. Yazar bu zarif ve okurun işini kolaylaştırıcı düşünce ile lügatini yazmıştır. Müellif, bu lügati yazarken çeşitli muteber yazılı kaynaklardan faydalanmıştır. Sözlüğüne dahil etmeyi uygun gördüğü kelimeleri herkesin itibar ettiği yazılı kaynaklardan seçip almıştır. Muhammet Tağı Türkmen Karakoyunlu, sözlüğü okuyanlardan hayır dualarını esirgememesini niyaz eder

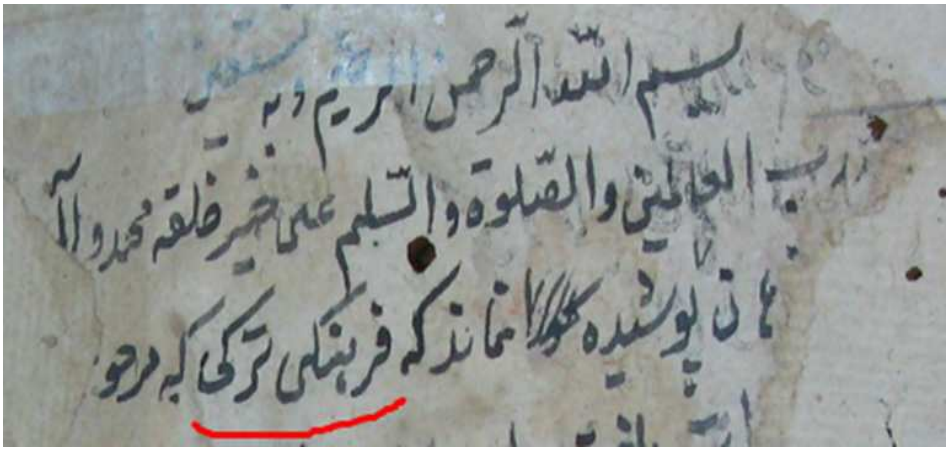

1727'den önce yazılmış bir Ferheng-i Türkî'ye atıf.

Karakoyunlu Türkmen Sözlüğü, 1727'de Hindistan sahasında yazılmıştır. Müellifin adı varak 5a'da Muhammet tağı Beg ibn Ebulkasım ibn Kıvameddin Beg Türkmen Karakoyunlu olarak geçmektedir. Eserin bilinen tek nüshası, müellif elyazması olup Hindistan Haydarabad Devlet Kütüphanesinde, 2368 envanter numarası ile saklanmaktadır. 595 varaklık bu hacimli eser 72 bâbdan oluşmaktadır.

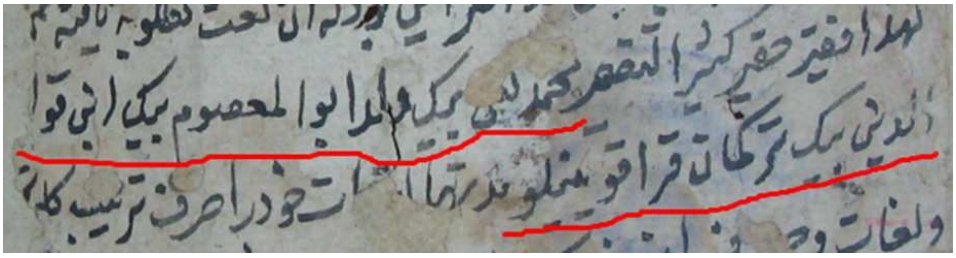

Muhammet Tağı Beg veled-i Ebul Masum Beg ibn Kıvameddin Beg Türkman Karakoyunlu

Karakoyunlu Türkmen Sözlüğünün Vasıfları

Eser bir mukaddime ve 72 fasıldan oluşmaktadır. Sözlüğün madde başları Türkçe, izahları Farsçadır. Bu açıdan bakıldığında eser Farsça yazılmış Türkçe sözlüktür. Sözlüğün içinde çeşitli Türk lehçelerinden örnekler mevcuttur. Başlangıçta yazar her bir Türk lehçesi için Arap alfabesi ile o lehçenin kısaltmasını vermiş ve ilgili Türkçe kelimenin yanına, kelimenin hangi Türk lehçesine ait olduğunu gösteren kısaltmayı koymuştur. Lügatin baş kısımlarında bu düzene uyan müellif sonradan bu uygulamadan vazgeçmiştir.

Mukaddime kısmında farklı Türk boylarının dil özellikleri yüzeysel olarak vurgulanmıştır. Kaşgar, Rum, Irak, Özbek ve Turan Türk lehçelerinin belirgin özellikleri sıralanmış ve örnekler verilmiştir.

Rum Türk lehçesi için را

Kaşgar Türk lehçesi için كا

Irak Türk lehçesi için عين

Özbek Türk lehçesi için الف

Turan Türk lehçesi için تا

Ortak sözler için ayrı ayrı kısaltmalar verilmiştir. Mesela bir söz aynı anda farklı Türk lehçelerinde kullanılıyorsa her lehçe için kendi kısaltması kelime yanında gösterilmiştir.

Mesela:

تنكرى **Tengri: Turan ve Özbek**

اوغان **Ugan: Turan**

يلوم **Mevla: Turan, Kaşgar, Özbek**

Muhammet Tağı Türkmen Karakoyunlu'nun 1727 yılında yaptığı bu Türk lehçeleri tasnifi ve bunlarla ilgili verilen gramer-fonetik bilgileri günümüzle tam olarak uygunluk göstermez. Ama o dönemki dil ve lehçe algısını ve lehçelerin ayırıcı özelliklerini ortaya koyması bakımından son derece önemlidir.

Arap elifbası ile Türkmen dilinin yazılış kaideleri hakkında mühim imla bilgileri verilmektedir. Bu örnekler Türk dil tarihi, Türk dilinin imla meselesi ve fonetiği bakımdan çok kıymetlidir.

بولسه **bolsa**

بولسا **bolsa**

قول **kul**

قل **kul**

قيلينک **kılıng**

Çeşitli Türk lehçelerindeki bazı ses değişimleri ile ilgili örnekler:

- p-f değişimi
- پدر peder-feder فدر

- پوست post
- فوست fost
- f-p değişimi
- پرجی – فرجی
- پکر - فکر

Rum ve Irak lehçelerinde kelime başı t seslerinin d'ye dönüşmesi; b sesinin v'ye değişimi genel olarak bilinen değişmelerdir. Fakat biz veya bizler zamirindeki b sesinin v'ye dönüştüğü örneği daha önce görmediğimizi ifade etmeliyim. Bu açıdan örnekleri verilen ses değişimi Türkoloji çalışmaları için kayda değerdir. Yanlışlık olmasın diye orijinal metinden de ilgili ses değişiminin olduğu sayfayı aşağıda veriyoruz:

- t-d değişimi
- b-v
- biz-viz
- bizler-vizler

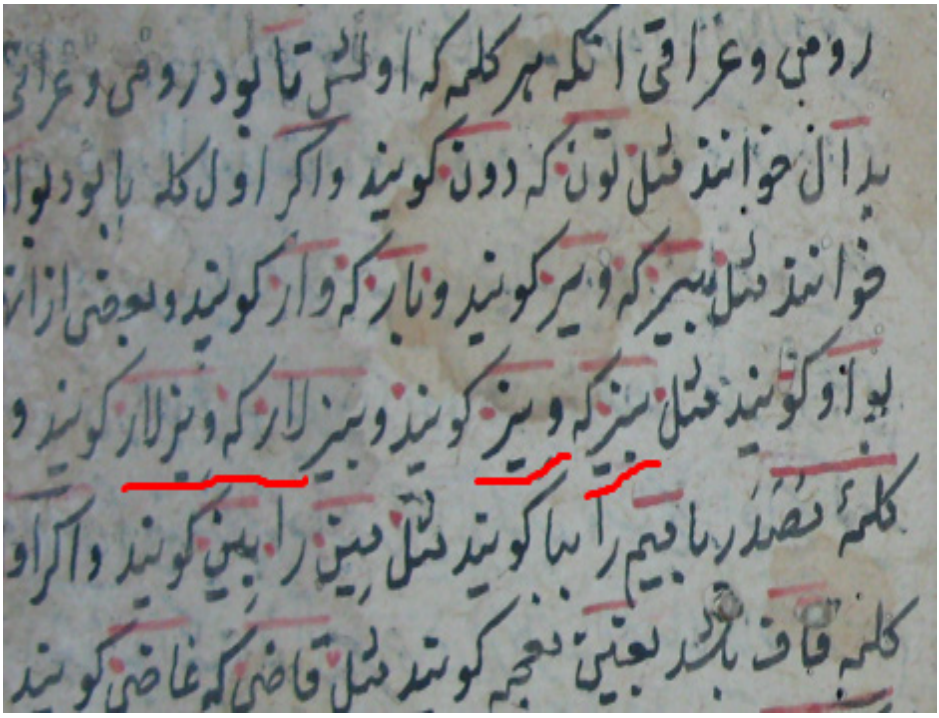

Kaşgar lehçesindeki ses değişimleri:

b-w: (suw)- (suf), (aw)- (af)

d-z-y değişimleri

د (d) ذ(z) (Huda) (Huza), (kider) (kizer), (ayak) (azak)

Özbek lehçesindeki ses olayları (Kıpçak özellikleri)

اورازه – روزه

اوروس - روس

y-c değişimi: yag-cag, yagı-cagı

s-ç değişimi: saç-çaç , sanç- / çanç-

Lügat Muhtevasından Örnekler

Aşağıda verilen örnekler lügat içinden seçilmiştir. Sözlüğün genel karakteristiğini yansıtmak amacı ile bu örnekler seçilmiştir. Kelimelerin Arap harfli yazımları verildiği için çeviri yazı işaretleri kullanılmamıştır. Türkçe sözler solda, Farsça karşılıkları orta sırada, okunuş ise en sağda gösterilmiştir.

şahıs zamirleri

بن	من	ben
سن	تو	sen
اول و شول و اوشول و اوشال	او	ol, şol, oşol, oşal
بیز و بیزلار	ما و ماها	biz, bizler
سیز و سیزلار	شما و شماها	siz, sizler
اوشال لار و انلار	آنها	oşallar, anlar

téger-kadar تیکر

تاغه تیکر	تا بکوه	taga tiger
ایوه تیکر	تا بخانه	ewe tiger
باغه تیکر	تا بباغ	baga tiger

kör- fiilinin çekimine dair (فعل ماضی و نفی ماضی)

کوردی	دید او	kördi
کورمادی	ندید او	körmedi
کوردونک	دیدی تو	kördüng
کورمادونک	ندیدی تو	körmedüng
کوردونکز	دیدید شما	kördüngiz
کورمادونکز	ندیدید شما	körmedüngiz
کوردیلار	دیدند ایشان	kördiler
کورمادیلار	ندیدند اسشان	körmediler
کوردوم	دیدم من	kördüm
کورمادوم	ندیدم من	körmedüm
کوردوک	دیدیم ما	kördük
کورمادوک	ندیدیم ما	körmedük

ایلن (ilen), بیلن (bilen), ایله (ile), بیله (bile), بیرله (birle), بیرلن (birlen)

Kim ilen keldüng?	با که آمدی و همراه که آمدی	کیم ایلن کلدونک
Kim bilen keldüng?	با که آمدی و همراه که آمدی	کیم بیلن کیلدونک
Kim ile kitding?	با که رفتی و همراه که رفتی	کیم ایله کیتدینک
Kim bile turdung?	با که و همراه که نشستی	کیم بیله توردونک
Kim bile turdung?	با که و همراه که ایستادی	کیم برله توردونک

niçün-nişün

Nişün keldi?	چرا آمد	نیشون کیلدی
Niçün kitti?	چرا رفت	نیچون کیتتی

degil-degül دکل (degil)

Evde degil.	در خانه نیست	ایوده دکل
Elde degül.	دردست نیست	ایلده دیکول

kişi+ ge / kişi + ye

adama	kişiye	بکس	کشییه

Karakoyunlu Türkmen Sözlüğünde yazılışları aynı anlamları ayrı çok sayıda kelime örneği bir arada verilmiştir: **اوق (ok)**

ok	ok	تیر	اوق
şunun gibi	ok	همان تور	اوق
şurada	ok	همانجا	اوق
al, buyur	ok	کسب کن	اوق
yarar	ok	بهره کیر	اوق
ön, ön taraf	ok	پیش	اوق
taraf	ok	طرف	اوق

باب ا – ا: الف ایله قتیشغانیغه دورور

Bâb a – a:

a ile başlayıp a ile biten sözler

öpsün	öpe	ببوسد	اپا
öpmesin	öpmeye	نبوسد	اپمایا
akciğer	öpke	شوش	اپکا
öfke, kahır	öpke	محل غیرت و همت و قهر و غصه	اپکا
akciğer	öfke	شوش	افکا
öfke, kahır	öfke	محل غیرت و همت و قهر و غصه	افکا
kahırlanma	öpkeleme	درقهروغصه مشو و قهرکرده برنخیز	اپکالما
kahırlanma	öfkeleme	درقهروغصه مشو	افکالما

Şiir Örnekleri

esre	نکاه داری کن	اسرا
Sünbülün tüşse ayagung astıda ni ayb kim		سنبلونک توشسا آیاغونک آستیدا نی عیب کیم
Gül bile hurşidning astıda lâm u dâlı bar.		کل بیله خورشید نینک آستیدا لام و دالی بار
Çü devrân bîvefâdur niçe kim sahib iseng iâşe,		چودوران بیوفادورنیچه کیم صاحب ایسانک اعاشه
Gedâlar hâtırın **esre** vü mağrûr ölmegin esrü.		کدالارخاطرین اسرا ومغرور اولماکین اسرو

***

okuyunca	okugaç	بمجرد خواندن	اوقوغاج
	Ey **Nevâî** derdlik nazmıngnı derd ehli bilür		ای نوائی دردلیق نظمینکنی درد اهلی بیلور
	Derdsiz dâgî bolur anı **okugaç** ehli derd.		دردسیز داغی بولورآنی اوقوغاج اهلی درد

uçratur	**دوچار میکند**	**اوچراتور**
Ey **Nevâî** evvel ol nâmihribânga uçratur,		ای نوایی اول اول نامهربانغه اوچراتور
Kimni kimdin bî nevâ dek nâtüvân eyler köngül.		کیمنی کیم دین بی نوادیک نا توان ایلار کونکول

***

ancak almış	**آن مقدار کرفته**	**انجق المیش**
ancak bu imiş	مدعا این بوده و مطلق این بوده	**انجق بو ایمیش**
Olur bu aşk işi ol âşıka hak,		اولور بو عشق ایشی اول عاشقه حق
Ki maşûkı ola âmilde ancak.		که معشوقی اوله عامل دا انجق
Kat’ eyle âşinâlığım andın ki gayrdur,		قطع ایله آشنالیغیم آندین که غیردور
Ancak öz âşinâlarung et âşinâ banga.		آنجق اوز آشنالارونک ایت آشنا بنکا
Beri oldum Fuzûlî gayrdın ol dilrübâ ancak,		بری اولدوم فضولی غیردن اول دلربا آنجق
Enîsim, munîsim, yârum, nigârum, nâzenînimdür.		انیسوم مونسیم یاروم نکاروم نازنینوم دور
Hiç kim cânân içün cân vermege laf urmasun,		هیچ کیم جانان ایچون جان ویرماکه لاف اورماسون
Kim kelüpdür bu sıfat ancak Fuzûlî şânına.		کیم کیلوبدور بو صفت آنجق فضولی شانینه

***

بارجه	بسیار و اکثر	barça
مین عشق رموزین دیمای اولدوم نظر ایت کیم		Mén aşk rumûzın dimey oldum nazar et kim,
فرهاد ایلا مجنونونک اوکوش رازی قالیب تور		Ferhâd ile Mecnûnung öküş râzı kalıptur.

***

اشاغ	پایان و پای	aşag
آت قدرینی بیلمایان چولده بیاق اولتورور		At kadrini bilmeyen çölde yayak olturur,
تون قدرینی بیلمایان تویده اشاغ اولتورور		Ton kadrini bilmeyen toyda aşag olturur.

***

اولو	نهنک	ulu
صحبتی دلکشا اوزی خوشخو		Sohbeti dilguşâ, özi hoşhû,
لیک غایتده زرق و لافی اولو		Lîk gâyetde zerk ü lafı ulu.

Sözlük Diziliminden Örnekler

17 a:

باب ا – ا: الف ایله قتیشغانیغه دورور

Bâb a – a:

a ile başlayıp a ile biten sözler

ببوسد	اپا
نبوسد	اپمایا
شوش	اپکا
محل غیرت و همت و قهر و غصه	اپکا
شوش	افکا
محل غیرت و همت و قهر و غصه	افکا
درقهروغصه مشو و قهرکرده برنخیز	اپکالما
درقهروغصه مشو	افکالما
درقهروغصه مشو	ققیما
سفیده روی نسوان	اپا
پدر	ابا
عمکی	اباغا
همشیره کلان و عمه و خاله و هرضعیفه که از خود و از مادر خود کلان ترباشد و آسان	اپا
همشیره کلان و عمه و خاله و هرضعیفه که از خود و از مادر خود کلان ترباشد و آسان	اپا آسان
شوهر و مرد پیرمنحنی	ابوشقا
شوهر و مرد پیرمنحنی	ابوشقان
همسایه آغیل	ابا
آغیل همسایه	ابا قونشی
برداشته برده است	اپارا

چکمن	ابا
پدر و بابا	اتا
نامزد بکن	اتا
پدرکلان	اتا
به پدرمن	اتاما
پدرومادر	اتاوانا
بکذار	اتا
بکذارد	اتاسا
شرم مکن	اتانما
شرم مکن	اویاتما
شرم بکند	اتانسا
شرم بکند	ایاتسا
سوار بایست دران جا	اتلیق تور اندا
اکرسوارشودوبراید	اتلانساتام برارد
مکذار	اتما
آواز بلند بکن	اقرا
کرمی که اکثربرپوست کاو باشد	اقرا
بپدر	اتانکا
بدامنش	اتاکیکا
سوارشود	اتلانا
نامدارشود	اتلانا
سوارنشودونامدارنشود	اتلانمایا
دربرابرودراستقبال کردن ودرروبروودرپیش	اترودا
به نشیند	اترا
مه نشیند	اترمایا

17 b:

بکشاید	آچا
نکشاید	آچمایا
کرسنه بکن وکرسنه بشود وبکرسنه	آجا
به پرد و پرواز کند	اچا
آتش و شمع کل شود	اچا
پشت	اچا
نه پرد	اچمایا
به پراند	اچورتا
آتش و شمع را کل مند	اچورتا
در میان سه کس	اچاورا
چاردست و پای اسپ را کم و زیاده بر بسته بچرا سر بده	اچارلا
چاردست و پای اسپ را کم و زیاده بر بسته بچرا سر بده	ارالا
واکند	آچسا
وانکند	آچماسا
اکر وا شود	آچیلسا
اکر وا نشود	آچیلماسا

اکر کرسنه شود	آجیلسا
به پراند	اچورتا
نه پراند	اچورتمایا
کرسنه نشود	آجیلماسا
بجوید	آختارا
نجوید	آختارمایا
بخواند	اخویا
نخواند	اخومایا

فصل ا ب ـ الف بی بیله قلتیشغانیغه دورور

Bâb a – b: a ile başlayıp b ile biten sözler

اپاریب	برداشته و برده
اپارمایب	نبرده
اپاردیب	به بر کفته
آتیب	انداخته
اتقیب	نام برداشته
ات کوتاریب	نام برداشته
اتقایمودیب	انداخته باشد کویا
اتاب	نام کرفته و خطاب کرده
اتاب	تحفیض کرده
اتلانوب	سوار شده
اتلانوب	نام برآورده و مشهور شده
آچیب	کشاده
اچیب	کرسنه شده
آچیقیب	کرشنکی کشیده
آچیلیب	شکفتکی کرده و خوشوقت شده و شکفته
اجیغیب	تلخ شده و خشم آلود شده
اچماب	نکشاده
اخیدوب	جاری کرده
اخیدوروب	جاری کرده

فصل ا ــ ث: الف ثای مثله غه قاتیشکانیغه دورور

Bâb a – s: a ile başlayıp, s ile biten sözler

پروانه	**اندرث**
پروانه	**کوبلک**

فصل ا ــ ج: الف جیم ایله غه قاتیشکانیغه دورور

Bâb a – ç: a ile başlayıp, c-ç ile biten sözler

بمجرد انداختن	**اتکچ**
بمجرد انداخته شدن	**اتیلکاچ**
بمجرد اندازانیدن	**اتدورکاچ**
کرسنه	**آچ**

آچ	بکشا
آچ	افشا کن
آچ	خالی
آچ	فتح کشور کن
آچدورکاچ	بمجرد کشادن
اخکج	بمجرد جاری شدن
آد قویغاج	بمجرد نام کذاشتن

Sonuç

Muhammet Tağı Türkmen Karakoyunlu tarafından yazılan bu Türkçe sözlük, 1727'de tamamlanmıştır. Muhammet Tağı Türkmen Karakoyunlu neredeyse bütün hayatını bu sözlüğe adamıştır. Müellif, bu sözlüğü yazarken kendisinden önce yazılmış sözlüklerden ve edebî eserlerden yararlanmıştır. Söz izahlarında zaman zaman edebî eserlerden alıntılar yapmıştır. Ali Şîr Nevâî, Fuzûlî, Bayram Han ve ismini bilemediğimiz çok sayıda şiir ve manzumelerden örneklerle sözlüğün içeriği zenginleştirilmiştir. Eserde geçen bu tanıklar dahi ayrı bir inceleme konusu teşkil etmektedir. Lügati ikinci harf düzeni adını verdiği harf-i sânî kuralına göre düzen Muhammet Tağı Türkmen Karakoyunlu, kendisinden önce yazılan *Ferheng-i Türkî* adlı Türkçe sözlükte bu kurala uyulmadığı için insanların eserden yeterli derecede istifade edemediğini belirtmiştir. Yazarın ikinci harf düzeni dediği kural, sözlükteki kelimelerin baş ve son seslerine işaret eder. Yani kelime hangi harf ile başlayıp hangi harf ile bitiyorsa, sözlüğü bu kural üzerine tertip etmiştir (فصل ا ب - الف بی بیله قلتیشغانیغه دورور). Bundan maksat sözlükte aranacak kelimeyi kolayca bulabilmektir. Ayrıca eş ve yakın anlamlı kelimeler de ilgili maddelerin altında verilmiştir. Yaklaşık 20.000 maddelik sözü göz önüne aldığımızda böyle bir kuralın olması sözlüğü kullanma kolaylığı sağlar. Eserin Farsça yazılmış olması bir bakıma Türkçe kelimelerin doğru okunup-anlamlandırılması açısından sağlama yapma imkânı sunmaktadır. Özellikle seslteş kelimelerde Farsça karşılıklar ve izahlar ilgili kelimenin karşılığını vermede bizlere büyük kolaylık sağlamaktadır. Eserin giriş kısmı mahiyetindeki muhtelif Türk lehçeleri ile ilgili izah ve açıklamalar lehçe tasnif çalışmaları ve fonetik incelemeler için Türkolojiye ciddi katkılar sunmaktadır. Eserin söz varlığı içindeki nadir sözler, ifadeler, deyimler dönemin diğer eser ve sözlüklerinde hemen hiç rastlanılmayan veya az karşılaşılan kelimelerdir. Bu ve benzeri özellikleri bakımından Karakoyunlu Türkmen Sözlüğü Türk dilinin söz varlığına katkı sağlayan, Türk dil tarihi ve lehçe çalışmalarına imla, fonetik, semantik ve diğer açılardan farklı bakış açısı oluşturacak niteliklere sahiptir.

5a-b

Kaynakça

Muhammet Tağı Türkmen Karakoyunlu, Karakoyunlu Türkmen Sözlüğü, Hyderabad State Library, No:

.